

установок, соціуму.

За підсумками контрольного експерименту були виявлені зміни в показниках мотивації до екологічної діяльності, ставлення і інтересу до природи. Для оцінки статистичної значущості змін, що відбулися в групі, за підсумками формувального етапу експерименту нами був використаний математичний критерій Т-Вілкоксона, спрямований на діагностику змін в групі. Ми оцінювали зміни за шкалою інтересів до природознавства і природи (методика «Палітра інтересів» і зміни ставлення до природи за методикою «Особистісний тест»). Отримане емпіричне значення знаходиться в зоні значущості. Таким чином, математичний аналіз даних засвідчив значущість отриманих результатів у порівнянні з даними до проведення формувального впливу на свідомість учнів.

Висновки. Екологічне просвітництво має велике значення в екологізації свідомості молодших школярів і повинно здійснюватися на основі системності і безперервності.

Використані джерела

1. Варениченко А.Б. Формування ціннісного ставлення до природи на уроках милування. *Еврика*. 2015. № 1(1). С. 14–17.
2. Варениченко А.Б., Мелаш В.Д. Випереджаюча екологічна освіта для сталого розвитку: теорія та практика: навч. посіб. Рига, 2018. 72 с.
3. Екологізація освітнього простору сучасної загальноосвітньої школи: монографія / Н. Пустовіт, О. Колонькова, О. Пруцакова, Г. Тарасюк, Ю. Солобай. Харків: «Друкарня Мадрид», 2016. 154 с.
4. Тарасенко Г.С. Естетична цінність природи в системі стратегічних орієнтирів екологічного виховання. *Педагогіка і психологія*. 2008. № 1. С.173-178.

УДК. 373.3

Постова Н.В. – студентка спеціальності 101 “Екологія” ступеня вищої освіти “Магістр” КЗВО “Вінницька академія безперервної освіти”.

Науковий керівник: **Тарасенко Г.С.** – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри екології, природничих та математичних наук КЗВО “Вінницька академія безперервної освіти”.

МЕТОДИЧНІ ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН ТА В ПОЗАУРОЧНИЙ ЧАС

Анотація. У статті розглянуто методичні шляхи формування екологічної компетентності здобувачів середньої освіти, які використовує вчитель під час вивчення природознавства, географії, біології та позаурочний час. Проаналізовано оновлені навчальні програми на наявність в їхньому змісті екологічної складової. Проведений аналіз

наукової літератури та досвід вчителя засвідчив, що для успішного формування екологічної компетентності під час вивчення даних предметів повинно орієнтуватися на використанням сучасних освітніх онлайн технологій, фронтальні, індивідуальні та колективні форми роботи із застосування інформаційно-комунікаційних засобів. Використання основних форм та методів в освітньому процесі створює умови для успішного формування екологічної компетентності учнів підліткового віку та сприяє розвиткові активної природоохоронної позиції.

Ключові слова: шкільні предмети, навчальні програми, основні форми та методи роботи, учні основної школи, екологічна компетентність, екологічна освіта, сталий розвиток.

Summary. *The article deals with the methodological ways of forming the environmental competence of secondary education students, which are used by teachers in the study of natural science, geography, biology and extracurricular activities. The updated curricula are analyzed for the presence of an environmental component in their content. The analysis of scientific literature and the experience of the teacher showed that for the successful formation of environmental competence in the study of these subjects should be guided by the use of modern educational online technologies, frontal, individual and collective forms of work with the use of information and communication tools. The use of basic forms and methods in the educational process creates conditions for the successful formation of environmental competence of adolescent students and promotes the development of an active environmental position.*

Key words: *school subjects, curricula, main forms and methods of work, primary school students, environmental competence, environmental education, sustainable development.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах сьогодення проблема взаємодії людини і природи набуває важливого значення. У ХХ столітті людство почало усвідомлювати, що через посилення впливу на навколишнє середовище може стати безконтрольним і загрожуватиме існуванню всієї цивілізації. У подоланні екологічної кризи, важливе значення належить освіті й педагогіці, що покликана формувати не лише екологічну компетентність, фундаментальні екологічні знання, екологічне мислення і свідомість, що ґрунтуються на бережливому ставленні до природи, як унікального ресурсу. Кожен учень повинен мати базу екологічних знань, що дозволить розуміти, раціонально використовувати природні ресурси й оптимально розв'язувати екологічні проблеми. Тому можна стверджувати, що саме шкільній екологічній освіті сьогодні належить вагоме місце серед складових принципів створення фундаменту екологічної безпеки України. Відповідно до Концепції екологічної освіти, у нашій країні відбувається формування екологічної культури як окремих осіб, так і суспільства в цілому [7].

Тому основні екологічні знання та навички у сфері охорони довкілля отримані учнями в процесі навчання, є фундаментом для розвитку сучасного екологічного мислення та свідомості, здатних вивести суспільство на шлях до сталого розвитку. Головними складовими системи екологічної освіти мають бути її формальна й неформальна частини єдина мета, яких – підготовка підростаючого покоління, яке буде здатне визначати, розуміти й оптимально

вирішувати екологічні та соціально-економічні проблеми мікрорайону, міста, країни. Одним із актуальніших завдань екологічної освіти та виховання є формування у кожного підлітка ціннісного ставлення до природи, формування активної екологічної позиції особистості та переконливих зобов'язань щодо раціонального природокористування на засадах сталого розвитку. Такого результату можливо досягти через впровадження проєктних освітніх моделей та використання різноманітних форм, методів навчання в освітньому процесі. Методологічною основою екологічної освіти є положення про розвиток і цілісність природи у сфері життя, єдність природи і суспільства, визнання законів природи як основи регулювання технічного прогресу, розуміння природи як складної, багатоспекторної, динамічної системи, що саморозвивається, і де всі явища та матеріальні утвори тісно пов'язані між собою. Важливими є положення про опосередковане ставлення людини до природи через сукупність виробничих відносин, про необхідність гуманізації та гармонізації взаємовідносин суспільства з природою, про виховну функцію природи і про те, що формування особистості неможливе без її орієнтації на конкретні цінності в суспільстві та особистому бутті.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Про актуальність даної проблематики свідчать також аналізи навчальних програм з природознавства для 5 класів та географії для 6-9 класі, які розроблено на підставі Державного стандарту базової середньої освіти. Основою змістової частини програми для 5 класу є методи пізнання природи й розв'язування навчальних, життєвих проблем природничо-екологічної тематики. Головною ідеєю є підтримання й розвиток у підлітків інтересу до навколишнього середовища, природи в цілому її пізнання та вивчення, а не надання їм готових знань про навколишній світ. Вона реалізується на основі дослідницьких методів та розв'язання різноманітних наукових і навчальних/життєвих проблем природничого характеру, під час яких учні здобуватимуть природничі знання екологічного спрямування. Щодо програми з географії 6-9 класи серед основних компетентностей, які повинні бути сформовані в учнів при вивченні даного предмету є екологічна компетентність, яка сформується у поняттях екологічна грамотність і здорове життя, які реалізуються через турбота про здоров'я своє та інших людей, ціннісне ставлення до природи в цілому, як до потенційного джерела здоров'я, добробуту та безпеки людини і спільноти, вирішенні екологічних проблем, усвідомлення важливості ощадного природокористування та захисті навколишнього середовища. Розвитку загальних положень екологічної освіти й окремим аспектам цієї проблеми стосовно основної школи присвячено низку психолого-педагогічних праць. Так, А. Захлебний В. Дерев'янка, Н. Пустовіт, С. Глазачев дали методологічне

трактування ряду положень екологічної освіти, зробили значний внесок у розробку її мети, завдань і принципів, визначили шляхи реалізації її змісту. Основні підходи до змісту, сутності та структури екологічної компетентності, визначення принципів, за якими відбувається її формування, зазначено у працях О. Колонькової, В. Маршицької, Н. Пустовіт, Л. Руденко, Л. Титаренко та ін. Витоки екологізації освіти й формування екологічної компетентності учнів були закладені в працях Г. Ващенко, Я. Коменського, І. Песталоцці, С. Русової, Ж. Руссо, К. Ушинського та ін. Велику увагу ролі довкілля у формуванні особистості дитини приділяли С. Шацький, В. Сухомлинський, які підкреслювали велике значення спілкування дитини з природою. Основні принципи екологічного виховання висвітлено І. Зверевим, І. Суравегіною; формування екологічної культури особистості як мету екологічного виховання окреслили С. Глазачов, Б. Навроцький, С. Петров; формування екологічної свідомості, екоцентричного світосприйняття були предметом дослідження С. Дерябо, В. Панова, Г. Тарасенко. Збагачення змісту географії, удосконалення її дидактичних методів, прийомів та засобів шляхом вивчення довкілля висвітлено О. Браславською, В. Герасимчуком, В. Корнеєвим.

Мета статті – теоретичне обґрунтування і висвітлення основних методів й форм розвитку екологічної компетентності учнів підліткового віку в процесі вивчення природничих дисциплін та в позаурочний час.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кожний шкільний предмет має необмежені можливості у плані реалізації завдань компетентнісного розвитку особистості. Встановлено, що на сьогодні, актуальності набуває пошук методик, можливостей, прийомів навчання і діагностики екологічного виховання, що забезпечують формування ціннісного ставлення до навколишнього середовища, аналізу своєї поведінки, поведінки інших людей, здатність впевнено діяти з опорою на власні знання, що в кінцевому підсумку забезпечує розвиток екологічної компетентності у дітей це: екологічна екскурсія, екотеатр, творчі та дослідницькі проекти, перегляд кінофільмів про довкілля, випуск стінгазети, виставка виробів з природного матеріалу, заняття з елементами тренінгу, акції, конкурс плакатів, розробка екологічних сценаріїв, облаштування екологічних куточків. Освітню цінність мають уроки, які проводяться в нетрадиційній формі, а саме: кейс-урок, урок-експедиція, урок-подорож, урок-змагання, під час яких школярі здобувають нові знання, отримують нові вміння, навички, переглядають власні цінності та пріоритети, коригують, удосконалюють та розвивають свої якості та властивості особистості, обираю для себе такі форми та методи поведінки, що відповідають принципам сталого розвитку.

Наприклад, екологічні екскурсії на основі дослідницького підходу

спрямовані на навчання учнів орієнтуватися на місцевості, спостерігати світ природи, робити зіставлення, встановлювати зв'язки між предметами, живими організмами і явищами природи, сприяючи формуванню навичок самостійного вивчення навколишньої дійсності.

На сьогодні актуалізуються можливості віртуального освітнього середовища – віртуальні екологічні проекти, флешмоби, веб-сайти, платформи (Ekologicka stopa, мобільні застосунки). На уроках широко використовують можливості ІКТ-технологій. Залежно від цілей і завдань уроку інформаційні технології застосовують під час вивчення нового матеріалу, контролю знань і умінь, для узагальнення та систематизації знань, виконання творчих завдань.

Для генерування, відображення, структурування та класифікації ідей під час уроку доцільно використовувати онлайн ментальні карти MindMeister. Ментальна карта (асоціативна карта, мапа пам'яті) – це метод розповіді чи пояснення, який супроводжується графічною ілюстрацією головного змісту сказаного. Будь-яка робота з ментальною картою починається з формування основної центральної теми (або проблеми) у центрі мапи думок. Prezi – це хмарний сервіс, який служить для створення інтерактивних презентацій. Його головна мета – допомогти вчителю донести інформацію сучасним, найбільш ефективним і наочним способом. Дійсно, процес вивчення природничих наук має бути не тільки інформаційно наповненим, а й цікавим, оскільки утримати увагу учнів дистанційно набагато важче.

Метод розв'язання пізнавальних задач з природознавства та біології (ДЕВІЗ). Цей метод дає можливість не тільки знайти цікаву ідею, а й сформулювати кілька гіпотез, кожна з яких може виявитися ключем до істини. У 5-6 клас при вивченні окремих тем доречно використати групову творчу роботу. Використання методів групової роботи дозволяє формувати в учнів комунікативні компетентності.

Розв'язанню питань екологічного виховання найбільшою мірою сприяють творчі сюжетно – рольові ігри. Встановлено, що пізнавально-виховний ефект гри досягається при дотриманні методики, де організація, розподіл ролей і підготовка до гри зберігають її неповторну чарівність, учнівську безпосередність, а також забезпечують знання про об'єкти гри, наближення її до реальної ситуації. Саме гра є один із засобів закріплення, систематизації та узагальнення знань про навколишнє середовище. Екологічні ігри дають змогу учням відчути себе частиною природи, реагувати на проблеми, викликають бажання допомогти природі, захистити її від небезпеки [10]. Їх надзвичайно важлива роль полягає в закріпленні природоохоронних уявлень, пробудженні в учнів бажання чинити добро і не порушувати правила поведінки в природі, у формуванні позитивних якостей. Таким чином, вміло

використовуючи ігрові методи навчання на різних етапах уроку, можна сприяти стимулюванню пізнавального інтересу школярів.

Екологічна компетентність повинна формуватися не лише на уроках, а й в позаурочний час. Позакласні заходи екологічного змісту допомагають розкрити естетичне, пізнавальне, оздоровче, практичне значення природи в житті людини, сформувати та розвинути знання про екологічні зв'язки про взаємозв'язки людини з природою

Результатом екологічної освіти є особистість із сформованими екологічними компетентностями та високим інтелектом, яка у майбутньому зможе розв'язувати екологічні проблеми на основі отриманих знань процесів розвитку природи, керуючись національними гуманістичними ідеалами і традиціями. Формування екологічної компетентності учнів – безперервний процес, який здійснюється відповідно до віку учнів, обсягу та рівня їх знань та досвіду, психологічних особливостей [2]. У шкільній практиці поширені різноманітні методи і форми навчання, які сприяють активізації творчої діяльності учнів. Заслуговують на увагу ті з них, які допомагають розвитку вмінь систематизувати знання, самостійно їх набувати, використовувати на практиці. Освіта для сталого розвитку потребує системного планування роботи в навчальному закладі.

Екологічна компетентність здійснюється таким чином, щоб надати можливість кожному учневі взяти участь у цікавих, обов'язково практичних, природоохоронних заходах. Такі заходи допомагають не тільки підвищити рівень обізнаності в галузі екології, не тільки сформувати власний світогляд, а й стати лідерами в колективі. Формування комунікативних навичок забезпечує підвищення ефективності взаємодії особистості з суспільством, відкриває простір для пошуку інформації, налагодження контактів, толерантної взаємодії, що є своєрідним підґрунтям формування екологічної компетентності [2]. Основне покликання неформальних організацій полягає в оперативному, ефективному і максимальному поширенні інформації екологічного змісту, якнайшвидшому формуванні громадської думки, пропагуванні здорового способу життя, природо відновлювальних технологій освоєння довкілля. Для забезпечення успіху в формуванні в учнів екологічних понять, елементів екологічної культури застосовується ціла низка сучасних методів та педагогічних прийомів.

Одним із перспективних є **метод проєктів**. Проектна діяльність належить до активних методів. Її перевагами є те, що учні навчаються, діють у мікросоціальному середовищі, отримують практичні навички, мають можливість перевірити теоретичні надбання на практиці. Це спосіб організації педагогічного процесу, що базується на взаємодії педагога і вихованця між

собою і докільям. Виконання учнями конкретного проекту: забезпечує поетапний практичний підхід формування їх світогляду; сприяє формуванню екологічних знань, збагаченню їх життєвого досвіду; удосконалює досвід самостійного та колективного пошуку нових знань і використання їх в реальних умовах; визначає її професійну орієнтацію; передбачає перспективне дослідження, інтегрування, орієнтування на "кінцевий продукт"; тренує соціально-комунікативні навички; сприяє формуванню передумов поступового входження дитини у юридично-правові, адміністративно-управлінські та громадські взаємини [7]. Робота над проектом – практика особистісно орієнтованого навчання в процесі конкретної праці учня на основі його вільного вибору з урахуванням його інтересів.

Екологічні акції – дієва форма формування екологічної компетентності. Такі заходи сприяють згуртованості шкільного колективу та успішне виконання спільної справи. Це – один з методів вивчення, спостереження, спілкування з природою. Об'єктами вивчення при цьому є рослинний і тваринний світ, абіотичні умови природного середовища. Під час екскурсії учні навчаються спостерігати за об'єктами і явищами, аналізувати їх, робити висновки і узагальнення.

Олімпіади як інтелектуальні змагання в освітньому просторі України покликані заохотити учнівську молодь до вивчення окремих предметів. Це можливість учнів виявити свої можливості, знайти своє покликання.

Дослідницька діяльність – вища форма самоосвітньої діяльності учня. Він не виникає з нічого і не розвивається сам по собі. А тому завдання вчителя - поступово і методично формувати дослідницькі навички та вміння, здійснюючи постійний контроль за виконанням учнями науково-дослідницьких робіт; аналізувати і виправляти помилки; визначати найкращі, найефективніші шляхи виконання роботи, і в подальшому з'ясовувати можливості застосування результатів роботи у реальності [6].

Отже, продуктивні форми екологічної компетентності учнів охоплюють: створення умов для практичної екологічної і природоохоронної роботи; залучення дітей та їхніх родин до природоохоронних акцій; співпраця з громадськими освітянськими й екологічними організаціями; створення дитячих природоохоронних організацій; залучення учнів шкіл до волонтерської роботи в мікрорайоні; організація навчальних екскурсій, квестів. Сучасна школа намагається формувати екологічну компетентність учнів не тільки за допомогою традиційних технологій навчання, а насамперед пошуку та використання інноваційних технологій, які активізують інтелектуальну діяльність, стимулюють до самостійного пошуку нових знань, розвивають в емоційному відношенні. Усе це формує в учнів інформаційні

компетентності, а для багатьох саме вони сьогодні є найбільш актуальними й будуть необхідні в майбутньому.

Висновки. Аналіз наукової і методичної літератури з природничих дисциплін має свою ділянку вивчення екологічних проблем, хоча багато екологічних понять є спільними для всіх природничих дисциплін. Результатом набуття екологічної компетентності учнів основної школи є усвідомлення важливості законів природи по відношенню до суспільства, розуміння взаємної залежності та впливу людини на навколишнє середовище власної відповідальності за екологічні проблеми не лише свого міста, області, країни, а й світу загалом. Важливою умовою організації процесу формування екологічної компетентності є вибір сучасних форм і методів навчання, визначальним чинником серед яких є мета і зміст програмного матеріалу. Формуванню екологічної компетентності учнів сприяє реалізація таких форм та методів, які використовуються на уроках: проведення нестандартних уроків, екологічна екскурсія, екотеатр, перегляд кінофільмів про навколишнє середовище, випуск стінгазети, виставка виробів з природного матеріалу, акції, постановка екологічних сценаріїв, створення екологічних куточків, віртуальні екологічні проекти, флешмоби, веб-сайти, платформи, використання онлайн-застосунків. Позакласні заходи екологічного змісту допомагають розкрити естетичне, пізнавальне, оздоровче, практичне значення природи в житті людини, сформуванню та розвинути знання про екологічні зв'язки про взаємозв'язки людини з природою. Основними з них є: метод проектів, екологічні акції та конкурси, олімпіади, дослідницька діяльність.

Застосування форм і методів педагогічного впливу, що охоплюють експеримент і пошук, розвивають аналітичні та інтелектуальні уміння, здатність критично осмислювати явища, інформацію та досвід, знаходити і обґрунтовувати варіанти вирішення життєвих ситуацій – це умова успішного формування екологічної компетентності учнів.

Використані джерела

1. Бабіна Т.В. Цвіргун Н.Г., Бабін О.І. Практичні аспекти формування екологічного світогляду учнів. Х.: Основа. 2013. 78 с.
2. Баробошко С.А. Формування екологічної компетентності школярів. URL:<http://baraboshko.byethost8.com//>
3. Вербицький В.В. Концепція позашкільної еколого-натуралістичної освіти на основі компетентнісного підходу. Проект, 16 серпня 2017 року. URL:<https://nenc.gov.ua/wpcontent/uploads/2017/01/kkr.pdf>
4. Географія: Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти (6-9 класи)/ Міністерство освіти та науки України. К., 2022. 76 с.
5. Концепція екологічної освіти України. *Інформаційний збірник МОН*

України. 2002 № 7 (квітень).

6. Куманська Ю.О., Миронова Л.А. Формуємо екологічне мислення: збірник розробок позаурочних заходів. Х.: Основа, 2015. 128 с.
7. Куриленко Н.В., Єрмакова-Черченко Н.О. Метод проектів як засіб розвитку екологічної компетентності учнів основної школи. *Актуальні проблеми природничо-математичної освіти в середній і вищій школі*: м-ли Між. наук.-прак. конф. (Херсон, 26–28 черв. 2014 р.). Херсон 2014. С. 144–146.
8. Малишевська І.А. Природотерапевтичні методи у роботі з дітьми з особливими потребами. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. 2013. Вип. 34. С. 86–90.
9. Назаренко Т.Г. Формування в учнів екологічної компетентності на уроках географії. *Український педагогічний журнал*. № 1. Київ, 2017. С. 59–65.
10. Недяк Н.В. Використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках географії як засіб активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів. Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (24-25 жовтня 2016 р.). Вінниця: ВНТУ, 2016. С. 334–339.
11. Навчальні програми для 5–9 класів / Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalniprogrami/navchalni-programi-5-9-klas>.
12. Пізнаємо природу. Моя планета Земля: Навчальна програма інтегрованого курсу для 5-6 класів закладів загальної середньої освіти, які працюють за науково-педагогічним проектом “Інтелект України” / Гавриш І.В., Гога С.С., Калиновська Г.О., Задорожний К.М. Харків, 2022.
13. Пустовіт Н.А. Особистісно орієнтовані технології екологічного виховання підлітків. *Наукові записки. Серія: педагогіка і психологія*. Вінниця: РВВДП “Державна картографічна фабрика”, 2001. Випуск 5. С. 59-62.
14. Пустовіт Н.А. Колонькова О.О., Пруцакова О.Л. Школа екологічного вчинку: методичні рекомендації для вчителів, класних керівників. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. 36 с.
15. Сергєєва Л.Н. Проект як форма реалізації життєтворчості. Метод проектів: традиції, перспективи, життєві результати. Київ: Департамент. 2003. С. 171–174.
16. Смірнова В. М. Умови формування екологічної компетентності учнів. URL: http://smirnovavira.ucoz.ua/index/umovi_formuvannja_ekologichnoji_komp etentnosti_uchniv/0-5//
17. Тарасенко Г.С. Екологічна естетика в системі професійної підготовки вчителя: монографія (методологічний аспект). Вінниця: РВВ ВАТ Віноблдрукарня, 1997. 111 с.

18. Тарасенко Г., Мудрак О., Мудрак Г., Нестерович Б. Екологізм освітнього процесу як запорука успішного світоглядного виховання молодих поколінь. *Paradygmaticzne aspekty i dylematy rozwoju nauk i edukacji* [monografia] / [red.: J. Grzesiak, I. Zymomrya, W. Ilnytskyj]. Konin – Użhorod – Melitopol – Chersoń – Krzywy Róg: Posvit, 2019. С. 163-174. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/24659/1/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%8F.pdf>
19. Ткачук Н.М. Методика навчання географії: практикум: навчально-методичний посібник. Луцьк: ВНУ імені Лесі Українки, 2021. 81 с.

УДК. 373.3

Постова Н.В. – студентка спеціальності 101 “Екологія” ступеня вищої освіти “Магістр” КЗВО “Вінницька академія безперервної освіти”.

Науковий керівник: **Тарасенко Г.С.** – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри екології, природничих та математичних наук КЗВО “Вінницька академія безперервної освіти”.

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ ЯК ЗАПОРУКА СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Анотація. В статті розглянуто та проаналізовано шляхи набуття учнями екологічної компетентності, охарактеризовані її компоненти, рівні сформованості в процесі навчальної діяльності. Формування екологічної компетентності є одним із завдань освітньої системи. Оскільки екологічна компетентність є елементом життєвої компетентності, то процес її має формуватися навколо трьох систем: закладів освіти, сім'ї та суспільства. Екологічна освіта і виховання мають орієнтуватися на активну взаємодію людини з природою, побудовану на науковій основі, на оцінюванні людини як частини природи. Екологічна компетентність виявляється в систематичному прийнятті рішень щодо врахування екологічних наслідків власної діяльності, що чинить значний вплив на довкілля.

Ключові слова: екологічна компетентність, екологічна освіта, сталий розвиток.

Summary. The article considers and analyzes the ways of acquiring environmental competence by students, characterizes its components, levels of formation in the process of educational activity. The formation of environmental competence is one of the tasks of the educational system. Since environmental competence is an element of life competence, its process should be formed around three systems: educational institutions, family and society. Environmental education and upbringing should focus on the active interaction of man with nature, built on a scientific basis, on the assessment of man as part of nature. Environmental competence is manifested in systematic decision-making to take into account the environmental consequences of their own activities that have a significant impact on the environment.

Key words: environmental competence, environmental education, sustainable development.

Постановка проблеми. Головну роль у процесі набуття учнями екологічної компетентності відіграє школа, адже саме в цей віковий період відбувається формування основ екологічної культури, мислення, цілісного